

POUČENÍ RODIČŮ O RODIČOVSKÉ ODPOVĚDNOSTI

- Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte - **§ 884 Nový občanský zákoník (dále NOZ)**.
- Rodičovská odpovědnost jim náleží oběma stejně, manželství rodičů není podmínkou - **§ 865 NOZ**.
- Rodiče mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině - **§ 884 NOZ**.

PRÁVA A POVINNOSTI RODIČŮ (zákon č. 89/2012 nový občanský zákoník (dále jen NOZ))

- vznikají narozením dítěte a zanikají nabytím jeho zletilosti - **§ 856 NOZ**

Mezi které patří:

- zajistit morální a hmotný prospěch dítěte,
- důsledně chránit zájmy dítěte,
- řídit jeho jednání,
- vykonávat nad ním dohled, který odpovídá stupni jeho vývoje,
- právo usměrňovat své dítě výchovnými opatřeními, jak to odpovídá jeho rozvíjecím se schopnostem, včetně omezení sledujících ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, ale i práv jiných osob a veřejného pořádku (dítě je povinno se těmto opatřením podřídit),
- při výkonu svých práv a povinností mají právo požádat o pomoc orgán sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD).

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST (zákon č. 89/2012 NOZ)

- Jedná se o souhrn práv a povinností rodičů při:
  - **péči o dítě a jeho ochranu**, která zahrnuje zejména péči o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj - **§ 858 NOZ**,
  - **zastupování dítěte** - dítě má způsobilost k právním úkonům, které jsou přiměřené jeho rozumové a volní vyspělosti vzhledem k věku; v případech, kdy dítě tuto způsobilost nemá, zastupují ho rodiče, kteří jsou jeho zákonnými zástupci. Nedohodnou-li se rodiče, který z nich dítě při právním jednání zastoupí, rozhodne soud na návrh rodiče, který z rodičů bude za dítě právně jednat a jakým způsobem. Rodiče jako zákonní zástupci mohou pro vyřízení záležitosti dítěte, nejedná-li se o záležitost osobního stavu, uzavřít smlouvu o zastoupení osobou s odbornými znalostmi, popřípadě i jinou vhodnou osobou - **§ 858 NOZ**,
  - **péči o jmění dítěte** – rodiče mají povinnost a právo pečovat o jmění dítěte a spravovat ho jako řádní hospodáři.; příjmy z majetku dítěte lze využít pro jeho vlastní výživu (tím však nezaniká zákonná vyživovací povinnost ze strany rodičů) nebo přiměřeně pro potřeby rodiny - **§ 858 (správa jmění § 896 - § 905) NOZ**,
  - **udržování osobního styku s dítětem** - **§ 858 NOZ**,
  - **zajišťování jeho výchovy a vzdělání** - **§ 858 NOZ**,
  - **určení místa jeho bydliště** - **§ 858 NOZ**.
- Jestliže jeden z rodičů nežije, není-li znám, není svéprávný v plném rozsahu, popřípadě je rodičovská odpovědnost nebo její výkon pozastaven, omezen nebo je jí rodič zbaven, náleží rodičovská odpovědnost druhému rodiči - **§ 878 NOZ**.
- Na výchově dítěte se též podílí manžel nebo partner rodiče dítěte, žije-li s dítětem v rodinné domácnosti. To platí i pro toho, kdo s rodičem dítěte žije, aniž s ním uzavřel

manželství nebo registrované partnerství, žije-li s dítětem v rodinné domácnosti - **§ 885 NOZ.**

- Nedohodnou-li se rodiče v záležitosti, která je pro dítě významná zejména se zřetelem k jeho zájmu, rozhodne soud na návrh rodiče; to platí i tehdy, vyloučil-li jeden rodič z rozhodování o významné záležitosti dítěte druhého (za významnou záležitost se považují zejména nikoli běžné léčebné a obdobné zákroky, určení místa bydliště a volba vzdělání nebo pracovního uplatnění dítěte) - **§ 877 NOZ.**
- V případě, že rodiče nežijí spolu a nejsou schopni se dohodnout o úpravě péče o nezletilé dítě, může soud, a to i bez návrhu rozhodnout, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak bude každý z rodičů přispívat na jeho výživu - **§ 908 NOZ.**
- Změní-li se poměry, soud změni rozhodnutí týkající se výkonu povinností a práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti i bez návrhu - **§ 909 NOZ.**

Zásahy do rodičovské zodpovědnosti – opatření ve výchově:

1) Výchovná opatření (*§ 13 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí – dále jen ZSPOD*)

- Mohou být uložena obecním úřadem s rozšířenou působností nebo soudem.
- Jedná se o:
  - **napomenutí,**
  - **dohled,**
  - **omezení,**
  - **využití odborné poradenské pomoci nebo povinnost účastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu 3 hodin nebo terapie.**

2) Uložení povinnosti rodičům využít pomoc odborného poradenského zařízení (*§ 12 ZSPOD*), a to v případě:

- pokud dítěti nezajistili odbornou pomoc, ačkoliv ji dítě nezbytně potřebuje a úřad takovou pomoc předtím doporučil,
- pokud nejsou schopni řešit problémy spojené s výchovou dítěte bez odborné poradenské pomoci, zejména při sporech o úpravě výchovy dítěte nebo úpravě styku s dítětem,
- nevyužili možnosti odborné poradenské pomoci potřebné k překonání problémů rodiny a k odvrácení umístění dítěte do náhradní péče nebo nedbali na doporučení spolupracovat s pověřenými osobami, poskytovateli odborných poradenských služeb nebo mediátorem.

3) Dočasné odejmutí dítěte z péče rodičů (*§ 13a ZSPOD*)

- Vyžaduje-li to zájem dítěte a ostatní učiněná opatření, nevedla k nápravě, může soud nařídit dítěti tříměsíční pobyt ve vhodném zařízení:
  - **středisko výchovné péče,**
  - **zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc,**
  - **zařízení poskytovatele zdravotních služeb** (vyžaduje-li to zdravotní stav dítěte),
  - **domov pro osoby se zdravotním postižením.**

4) Zásahy do rodičovské odpovědnosti (*zákon č. 89/2012 NOZ*) - **§ 869 – § 874 NOZ**

- Vyžaduje-li to zájem dítěte, může soud rozhodnout o:
  - **pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti**
    - pokud rodiči brání ve výkonu rodičovské odpovědnosti závažná okolnost,

- **omezení rodičovské odpovědnosti nebo jejího výkonu**
  - pokud rodič řádně nevykonává své povinnosti; soud konkrétně vymezí rozsah práv a povinností, na které omezení dopadá,
- **zbavení rodičovské odpovědnosti**
  - pokud rodič výkon své rodičovské odpovědnosti zneužívá nebo ji závažným způsobem zanedbává, popř. dopustil-li se úmyslného trestného činu proti svému dítěti či ke spáchání trestného činu použil své dítě mladší 15 let, nebo spáchal trestný čin jako spolupachatel, návodce, pomocník či organizátor trestného činu spáchaného jeho dítětem, soud posoudí, nejsou-li to důvody pro zbavení jeho rodičovské odpovědnosti,
- **svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu, ústavní výchovy nebo do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc**
  - pokud to vyžaduje zájem dítěte, jehož výchova je vážně ohrožena nebo narušena.

Pozastavením, omezením ani zbavením rodičovské odpovědnosti nezaniká vyživovací povinnost rodiče vůči dítěti! - § 874 NOZ

PRÁVA A POVINNOSTI OSPOD (ZSPOD a předpisy související)

➤ OSPOD je povinen:

- poskytnout ohroženému dítěti odpovídající pomoc na žádost rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu poskytnout jim v rozsahu své působnosti pomoc při výkonu jejich rodičovské zodpovědnosti - **§ 9, § 11 odst. 1 ZSPOD,**
- sledovat nepříznivé vlivy působící na děti a činit opatření k jejich omezování - **§ 10 odst. 3 ZSPOD,**
- poskytnout pomoc rodičům po umístění jejich dítěte do zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy nebo do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (pomoc při uspořádání rodinných poměrů tak, aby umožnily návrat dítěte do rodiny) - **§ 12 odst. 2 ZSPOD,**
- na vyžádání poskytnout potřebné údaje soudu, orgánům činným v trestním řízení, správnímu orgánu, orgánu sociálního zabezpečení, orgánu pomoci v hmotné nouzi a státní sociální podpory, státnímu zastupitelství, krajskému úřadu, probační a mediační službě, obecní policii, pověřené osobě a jiným subjektům určeným zákonem - **§ 51 odst. 1, 4, 5 ZSPOD,**
- zaměstnanci OSPOD jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se při výkonu sociálně právní ochrany seznámili (výjimkou je výše uvedená povinnost poskytovat údaje potřebné soudu, orgánům činným v trestním řízení aj.) - **§ 57 odst. 1 ZSPOD.**

➤ OSPOD je oprávněn:

- uložit rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu povinnost využít pomoc odborného poradenského zařízení nebo uložit výchovné opatření - **§ 12 odst. 1, § 13 odst. 1 ZSPOD,**
- podávat soudu návrhy a podněty k opatřením týkajícím se výchovy dětí a péče o ně - **§ 14, § 16 ZSPOD,**
- navštěvovat dítě a rodinu (v níž dítě žije) v obydlí - **§ 52 odst. 1 ZSPOD,**
- zjišťovat v místě bydliště dítěte, ve školském zařízení, zdravotnickém zařízení, v zaměstnání nebo v jiném prostředí, kde se dítě zdržuje, jak rodiče nebo jiné osoby

odpovědné za výchovu o dítě pečují, v jakých sociálních podmínkách dítě žije a jak se dítě chová - **§ 52 odst. 1 ZSPOD**,

- zaměstnanci OSPOD jsou oprávněni pořizovat obrázkové snímky a obrazové a zvukové záznamy dítěte a prostředí, v němž žije - **§ 52 odst. 2 ZSPOD**,
- požadovat sdělení informací potřebných k výkonu sociálně-právní ochrany od státních orgánů, zaměstnavatelů, právnických osob (zejména školská zařízení), od fyzických a pověřených osob a poskytovatelů sociálních nebo zdravotnických služeb - **§ 53 odst. 1 ZSPOD**,
- požadovat po rodičích nebo jiných osobách odpovědných za výchovu jejich povinnost - **§ 53 odst. 2 ZSPOD**:
  - spolupracovat s OSPOD při ochraně zájmů a práv dítěte
  - předložit na vyžádání listiny a další doklady a poskytnout nezbytné informace potřebné pro výkon sociálně-právní ochrany
  - umožnit zaměstnanci OSPOD návštěvu v obydlí nebo jiném prostředí, kde dítě žije
  - dostavovat se na výzvu k jednání s OSPOD
- vést evidenci dětí, jimž je poskytována sociálně-právní ochrana – k těmto dětem vede spisovou dokumentaci - **§ 54 – § 55 ZSPOD**,
- zpracovávat vyžádané osobní údaje v rozsahu potřebném pro zajištění sociálně-právní ochrany, a to i takové, které jsou zvláštním předpisem (*zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů*) označeny jako citlivé - **§ 57 odst. 3 ZSPOD**,
- rozhodnout o zamítnutí písemné žádosti rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte o nahlédnutí do vedené spisové dokumentace, pokud by to bylo v rozporu se zájmy dítěte - **§ 55 odst. 6 b) ZSPOD**.

Ze zákona č. 359/1999 Sb. dále vyplývá:

- **Každý** je oprávněn upozornit rodiče na závadné chování jejich dětí - **§ 7 odst. 1 ZSPOD**.
- **Každý** je oprávněn upozornit OSPOD na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti; OSPOD je povinen zachovat anonymitu oznamovatele - **§ 7 odst. 2, § 57 odst. 1 ZSPOD**.